

דיני הדלקת נרות במקום שיש השמל

הרב אליעזר דוידזון

בעניין נרות שבת בזמן הזה יש כמה נידונים שצריך לבאר. האם אפשר לברך על נרות שבת במקום שיש אור רב מהחשמל ואין תוספת אור בנרות השבת. וכן יש לבאר אם אפשר לברך על אור החשמל. עוד יש לבאר דיני הדלקת נרות ביום טוב הסמוך לשבת כאשר אין בהם תוספת אור לשבת, ומדליקים אותם לכבוד בעלמא, אם מותר להדליק בשבת.

הדלקת נרות במקום שאין תוספת אור מהנרות

חכמים תקנו להדליק נרות שבת משום שלום בית, היינו שאם יהיה חושך בבית לא יהיה שלום בבית, לא יוכלו לחיות בטוב בבית. וחכמים תקנו חובה להדליק מעט אור לפני השבת, כדי שלא יהיו בחושך. ובזמן הזה, ברוב בתי ישראל יש אור רב מהחשמל, ונרות השבת מדליקים אותם בפניה המיוחדת לכך, ואין כל משמעות לנרות אלו במקום שאוכלים או במקום שמשתמשים שם. ורק אם מתקרבים לנרות עצמם, פעמים שאפשר לראות תוספת אור, אמנם אין לזה משמעות כלפי השימוש בבית.

ובפרט בבתי מלון ובתי חולים וכדו', שאין אפשרות להדליק שם נרות באש כרגיל, מלבד במתקני הדלקת נרות בפניה כלשהי, ונהגו להקצות מקום מיוחד וכולן הולכות לשם להדליק הנרות, ואין בהם משמעות של אור לשימוש אלו שנמצאים שם.

ובשו"ע (סי' רסג ס"ח) כתב שאם יש כמה בעלי בתים באותו מקום, אחד ידליק לבדו והאחרים לא יברכו על הנרות שלהם, אמנם הרמ"א שם כתב שכולם יכולים לברך. ובנו"כ שם כתבו הטעם שכולם יכולים לברך, שכל שיש תוספת אורה יש בזה תוספת שמחה שיהיה אור בכל זוויות הבית. נמצא

שאפשר לברך רק אם יש תוספת אור, אך אם אין בנרות הללו תוספת אור אין לברך עליהם כלל.

ובבתים שלנו, שיש אור גדול מהחשמל, בין אם יש כמה בעלי בתים ובין אם דר שם לבדו, אם אין תוספת אור מהנרות אין לברך עליהם כלל. ובסעיף י מצאנו שעיקר הנרות הוא במקום שמשמש שם, לכתחילה מקום אכילה, ואפשר דגם בשאר מקומות שמשמש שם, אך לא בפינה שמיוחדת להדלקה, שאין בה כל משמעות.

ובפרט במקומות שהקצו פינה לכל באי המקום שידליקו שם, וודאי אין לברך על נרות אלו, ואין בהדלקה זו מצוות הדלקת נרות כלל.

והנה המדלקת בבית, אם אור החשמל יכבה על ידי שעון שבת בשעה שבני הבית עדיין ערים ויושבים שם במקום ההדלקה, והנרות ידלקו באותה שעה, וודאי יכולה לברך על הנרות. שהרי בכל הדלקת נרות מדליקין בעוד היום גדול מיד אחר פלג המנחה, כדי שהנרות יאירו שם אחר שיחשך היום, וכן הוא שאפשר להדליק כדי שהנרות יאירו אחר שהחשמל יכבה על ידי שעון שבת.

עוד אפשר, שיכבו את אור החשמל בשעת ההדלקה, ונמצא שהאשה מדלקת נרות כאשר אין אור אחר שם. ואחר ההדלקה כאשר מדלקת את אור החשמל הרי היא מוסיפה עוד אור רב מאוד, ואין האור האחרון מבטל את המצווה של האור הראשון שדלק שם לבדו.

אמנם, במקום שאין אפשרות להדליק נרות ממש כגון בבתי מלון ובתי חולים, יש לבאר אם מהני הדלקה על ידי חשמל.

ברכה על אור החשמל

ובדין זה דהדלקה באור החשמל נחלקו הפוסקים. והעיקר שאם הוא אור הדולק על ידי חוט הבעור ממש, מה שהיה מצוי בעבר בשם 'נורת ליבון' ואינו מצוי האידנא. והוא חוט דק המתלהט בתוך זכוכית סגורה, ואותו החוט לווהט באש ממש, ואם מניחים דף על המנורה הדף ישרף מהחום ההוא. בנרות אלו

אפשר להדליק ולברך על הדלקה זו. אמנם באור החשמל שאינו בא על ידי האש הזו אלא מגורות לד ושאר אופני תאורה, צ"ע אם אפשר לברך על אור זה שהרי אינו אש. ומאידך, אפשר שחכמים תקנו להדליק אור, היינו כל אור שדולק יפה, בין אם דולק באש ובין אם בשאר אופני אור.

ויש שהחמירו עוד, שאם הוא בא להדליק בחשמל לא יברך עליו, כיון שבשעה שמדליק אין כאן חשמל בפועל עבור הזמן שצריך לדלוק, והרי הוא כאילו שאין שמן בנר ויביאו אחר כך שמן. לפיכך כתבו שידליק בנרות אלו רק אם הוא על ידי חשמל הנמצא כאן - מצבר או בטרייה. אמנם למעשה מעיקר הדין אין צריך לכך ויכול להדליק גם בחשמל רגיל, שהרי בפועל יש מציאות שהחשמל זורם, והרי הוא כאילו מלא שמן ממש.

לפיכך, אם הוא במקום שאין יכול להדליק נר רגיל, ידליק על נר הדולק בחשמל, שיהיה בו אש ממש באותו הנר. ואפשר גם להדליק נרות רגילים במקום המיוחד לכך עבור הרגילות להדליק נרות ממש, בנוסף לנר חשמל שיוסיף אור, והברכה תהיה על הנר מחשמל שמוסיף אור. ומכל מקום ביום טוב הסמוך לשבת, כאשר ביום טוב מדליק את נרות השבת, או אם יום טוב אחר השבת ומדליק בליל יום טוב, אינו יכול להדליק באופן זה. ואפשר לברך על הנרות רק אם יש בו תוספת אור במקום שמשתמשים שם, במקום אכילה או מקום לינה.

ובהדלקה בעלמא כאשר מדליקים בבית ביום חול, תדליק על הנרות בעוד אור החשמל כבה. ותכוון שמברכת גם על החשמל, ותדליק מיד גם את אור החשמל. ונמצא שיש בזה הדלקה למהדרין, שמברכת על הנרות עצמם בעוד אין אור אחר, ומדלקת עוד אור גדול על סמך ברכה זו.

הדלקת נרות ביום טוב כאשר אין בזה תוספת אורה

והנה, אם בא להדליק נרות ביום טוב עצמו לצורך שבת הסמוכה לו, או ביום טוב אחר השבת ומדליק בליל יום טוב. לעניין הברכה, יכול לברך אם חלק מהנרות ידלקו אחר שהחשמל יכבה על ידי שעון שבת. וכן גם אם הוא יו"ט

אחר השבת יכול לברך, ויקח נר אחד למקום לינה שיש בו תועלת באותו אור. וכן גם ביו"ט קודם שבת, אם מדליק נר אחד במקום לינה באופן שיש בו תועלת של תוספת אור, יכול לברך על הנרות.

אמנם, כאשר בא להדליק את כל שאר הנרות, במקום שאין בו תוספת אור כלל, ומדליקם לכבוד השבת ויו"ט. יש לומר שמותר להדליקם ביו"ט ואין זה בגדר שלא לצורך, כמבואר בשו"ע (סי' תקיד ס"ה) שמדליקים נרות בבית הכנסת גם ביו"ט ומדליק שם גם ביום שאינו צריך לאורה, כיון שהוא לכבוד בית הכנסת, והדלקה זו לכבוד בית הכנסת מותר להדליק ביו"ט. [ונר לייארצייט מחלוקת אם מותר להדליק ביו"ט, לפיכך למעשה אין להדליק נר לייארצייט ביו"ט]. והדלקה שמדליק בביתו, גם אם אין בו תוספת אור כלל, יש לומר שיש בו כבוד יו"ט, ונתבאר שם שמותר להדליק לכבוד. ויוכל לברך על הנרות אם יהיה בו תוספת אור, בין אם בשעת אכילה ובין אם אחר אכילה בשעה שמשתמשים בה. ודי אם יהיה תוספת אור באחד מהנרות כדי לברך, ויכול להדליק את שאר הנרות כדרכו, גם אם אין בהם תוספת אור.